

İKTİSAT İLMİ ÖĞRENİMİ ÇERÇEVESİ İÇİNDE HUSUSİ HUKUK SİSTEMİ

Prof. Dr. HERMANN EICHLER

I

Hukukun iktisatla olan münasebeti, karşılıklı bir bağlılıktan ibarettir. Bu itibarla her iki hâdiseye ilişkin bulunan ilimler de yani bir yandan hukuk ilmi diğer yandan iktisat ilmi böyle bir bağlılık arzeder. Aralarındaki münasebet, iktisadî hâdiselerin ve hukukî müesseselerin derunî bakımdan birbirlerine olan bağlılığına göre tâyin olunur.

Bundan dolayı, İktisat Hukukunun ve bilhassa Ticarî İşletme Hukukunun bilinmesi sadece, akademik bir tahsil görmüş olan iktisatçı ve işletmeciye «ticarî veya iktisat idaresile ilgili sair mesleklerde ameli bir başarı elde etmek için lüzumlu tehzizatı temin bakımından değil, belki de ve her şeyden önce, hukukî münasebet ve rabitaları anlamadan, çok kere, iktisadî ve içtimaî hâdiselerin mütalâası için sağlam bir temel elde edilmesinin imkânsız olması bakımından da zaruri bulunmaktadır [1]. Hukukun iktisatla olan alâkası muhtelif görüş zaviyelerinden ortaya çıkabilir.

Hukukla iktisat arasında çeşitli bakımlardan mevcut olan bağlılığın tetkiki, iktisat ilimleri öğrencisinin hukukî bilgiye sahip olması için ortaya çıkan didaktik ve ilmi vazifelerin başarılması için aynı zamanda mühim istinat noktaları temin eder.

İktisat ilminin öğrenimi bakımından bütün hukuk mevadının bilinmesi elbette ki lüzumlu değildir, belki de gayet geniş olan hukuk sahalarından muayyen bazı müesseselerin seçilmesi gerekmektedir.

[1] Ballerstedt, Kurt, Die rechtswissenschaftliche Ausbildung der Diplom-Volkswirte; «Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft» dergisinde, cilt 109, sah. 553. — Hausleiter, Otto, Rechtslehre und Wirtschaftsstudium, Zeitschrift für Betriebswirtschaft, 1958, sah. 513.

tedir. Bu seçim için en başta, umumî iktisada ve işletme iktisadına ait bazı muayyen mülâhazalar ehemmiyetlidir.

Bu bakımdan, teşebbüs ve işletme mefhumu büyük ehemmiyeti haizdir. Bu mefhum bir taraftan işletme iktisadı ilminin sıklet merkezini; diğer taraftan münferit ticarî müessese bakımından millî iktisadın temelini teşkil eylemektedir. Şu halde hukuk tahsilinin çerçevemiz içinde alacağı sıra bakımından, teşebbüs mefhumu, hareket başlangıcı olabilir. Bununla beraber hukuk sistemi mevzudan değil, şahıstan yani hukuk süjesinden hareket ettiği cihetle, biz de bu esastan hareket etmek mecburiyetindeyiz, ancak şu var ki, müteşebbisin şahısına ayrıca hususî bir ehemmiyet vermemiz lâzımdır. Maahaza ondan önce, hukukun objektif ve sübjektif mânada incelenmesi ve hukuk ile iktisat arasındaki münasebetin tetkiki zaruridir. Konferansa bu giriş ile alâkalı olarak ele alınması lüzumlu hususî bir mevzu da, hususî hukukun hukuk sistemi içindeki bünyesi ve fonksyonu, kanun tedvini meseleleri ve hususî hukukun iktisadî bakımdan esaslı kısımlarının sistematik yapısına umumî bir bakıştır.

Hukukî tefekküre mahsus metodik hususiyetin anlaşılmasını kolaylaştırmak için hukuk felsefesine girmenin lüzumlu olup olmadığı suali de ortaya atılmıştır.

Şayet sözden ibaret kalmıyacaksa, hukuk felsefesi, kendi başına birkaç şörestrelik hususî bir öğrenime lüzum gösterir. Böyle bir vazife yükletildiği takdirde, iktisat ilimleri öğrencisinin çalışma arzusu lüzumsuz yere kırılmış olur. Kaldı ki, maksat; iktisadî bakımdan ehemmiyetli olan hukuk mevadı hakkındaki bilgiyi, işletme iktisadı ve millî ekonomi nizamında yardımcı bir vasıta olarak tatbik etmek olduğuna göre, «hukuk» hâdisesinin tenkidî bakımdan tetkiki, öğretim ve imtihan mevzuu olarak zaten öğrenimin gayesine uzak düşerdi.

II

Ş A H I S

A. Tetkikin sıklet merkezi hukuk süjesi olduğuna göre, bu süjenin hangi hakların sahibi olduğu suali ortaya çıkar. Burada ilkin, hususî hukukun esas mefhumlarından biri olmak üzere, sübjektif

hak hususundaki incelemelerin yer alması gerekir. Bununla hema-henk olmak üzere, sübjektif hakların sahibi sıfatile hukuk süjesi üzerinde daha etraflı durmak ve iktisadî sahada hakikî ve hükmi şahıslar arasında mevcut olan fark canlandırılmak lâzım gelir. Böylece ta baştan muhtelif teşebbüs neveleri ve şirket şekillerine işaret edilmiş olur. Ticaret Hukukunun anladığı mânada olmak üzere ticaret erbabı ile ticarî yardımcı şahısların neveleri bu tablonun içine alınmalıdır. Bu mevzuda ticaret siciline tescil büyük bir rol oynar, bu itibarla sırası gelmişken ticaret sicilinin ihdas ve ehemmiyetinden, aynı zamanda zaten iktisat öğreniminde başta ele alınması lâzım gelen ticarî defterlerin tutulması ve öneminden bahsetmek gerekir.

B. Hukuk süjesi sıfatile müteşebbisin şahsile alâkalı tetkike ait ön plânda, müteşebbise bahşedilecek hukukî himaye gelir. Şahsiyet haklarına geniş bir yerin tahsis edilmesi lâzımdır. Umumî olarak şahsiyet hakkı mefhumu ve ona bahşedilecek himaye anlatıldıktan sonra, bunun muhtelif tezahürlerinin izahına sıra gelir. En başta isim üzerindeki hakla karşılaşılır. Bu mefhumun taallük ettiği mevzu; hakikî ve hükmi şahısların isimleri, hususile tacirin ticaret âlemindeki ismi yani ticaret unvanıdır. Ticaret unvanına ait hükümlere muvazi olarak marka hukukunun izah olunması lâzım gelir, çünkü tacirin sattığı malın himayeye mazhar olan işaret ve alâmeti, kanunen himaye görmekte olan ticaret unvanı ile hukuken birbirine yakındır. Bundan başka bu zümreye, ihtira hukuku ve sınaî model ve resimler hukuku girer ki, bu münasebetle ihtira hukuku ile sınaî model ve resimler hukukuna ait esasların izah edilmesi muvafık olur. Hukuk süjesinden hareket suretile vâki bu tetkike; başka müteşebbislerle rekabet halinde bulunduğu vakit müteşebbisin tâbi bulunduğu takyitlerin, binnetice rekabet hukukunun izahına yer verilebilir. Ön plânda, haksız rekabete karşı himayeyi tanzim eden kanun ile rekabet takyitleri aleyhindeki kanun gelir. Haksız Rekabet Kanununa ait umumî hüküm (§ 1) Alman Medenî Kanununun haksız fiile müteallik hükümlerine (BGB § § 823 ve müteakip) bir köprü vazifesi görür. Bu itibarla bunlara ait esasların — burada lüzumlu olduğu kadar — gözden geçirilmesi lâzımdır. Haksız fiil mevzuu ele alınınca maddî tazminat talebi ortaya çıkar, bundan dolayı bu umumî çerçevede içinde sübjektif hak ve talepten, talep hakkı ve def'iden, talep hakkı ve müruruzamandan bahsetmek ve hakların istimaline ait hudutlardan ve hususile meşru mü-

dafaa, ıstırar ve kendi hakkını vikaye için kuvvet kullanılması suretile hak istimalinin genişletilmesinden söz açmak iktiza eder.

III

A K İ T

A. Her hukuk tahsili için temel teşkil eden hukukî muameleler bahsine gelince, hukukî muamelenin mahiyet ve neveleri izah edildikten sonra hukukî muamelenin özü olarak irade beyanı ve muallel hukukî muamele ile neticelerinin tafsilen anlatılması lâzım gelir. Bunun arkasından, başkaları tarafından yapılmış olan hukukî muamelelere muvafakat ve icazet ve hususile temsil bahsi gelir. Burada ticarî temsil şekillerinden olan ticarî mümessillik ve ticarî vekâlet ile ticarî mümessil ve acentalar üzerinde ayrıca durmak gerekir. Bu vesile ile, ticarî işletme ile ilgili diğer yardımcı personeli, ezcümle tacirin yardımcılarını ve çıraklarını, ticarî müessesenin teşkilâtı zaviyesinden daha yakından gözden geçirmek imkânı hasıl olur. Umumî olarak hukukî muameleler bahsinin arkasından, hukuk sisteminin ana mefhumu olmak sıfatile bütün hukukî sahalarda ortaya çıkan akit, hukukî muamelenin hususî bir nev'i olarak izah olunmalıdır. Akit, iktisadî maksatlara hizmet eden borç doğuran bir mukavele olarak iktisat öğrenimi gerçevesi içinde, üzerinde durulacak bir mevzu teşkil eder. İlkin, aktin doğumu ve muhtevası, bu arada şarta muallâk hukukî muamele hakkında izahat verilmesi gerektir.

Bu münasebetle umumî şartname mahiyetindeki mukavelelere ait hükümler de anlatılmalıdır, çünkü, büyük kütle ile yapılacak mukavelelerde tacirler, her satışı hangi şartlar dairesinde yapacaklarını, ekseriya önceden tesbit ederler.

Bundan başka muteber olmıyan, şarta muallâk olarak ilzam etmiyen mukavelelerin neticeleri, aktin ifası ve bununla ilgili olarak borçların sukutu bahsi, aktin devamı esnasında çıkan aksaklıklara (temerrüt, ifanın imkânsızlığı, müsbet zarar ve ziyan), nihayet akte iştirak eden şahıslarda değişikliğe (borçlu ve alacaklının değişmesi: borcun nakli ve alacağın temliki) ait izahata en başta yer vermek lâzım gelir. Ticarî muamelelere ait vasıfların umumî olarak ele alınması ve hususiyetlerine temas edilmesi, mukavele tipo-

lojisine geçişi sağlar. Bu münasebetle ticarî örf ve âdetler, ticarî teamüller ve ticarî kayıt ve şartlar hakkında geniş bilgi verilmek iktiza eder.

B — Esaslar izah edildikten sonra muhtelif akit nevilerinin, iktisadî gayelerine göre tanzim ve hülâsa edilmek suretile anlatılması lâzım gelir.

1 — Burada tetkik mevzuunun sıklet merkezini, *ferağ* ve *temlike* matuf akitler teşkil eder ki, bunların içinde alım-satım, iktisadî hayatın en mühim ve en çok geçen vak'asıdır. Bunun yanı başında trampa ve (malzemesi müteahhit tarafından verilmesi şeklindeki) istisna aktinin nazara alınması lâzımdır.

Müteşebbisin, ticarî şekilde işletilen müessesinde emtia ve kıymetli evrak tedarik ederek bunları başkasına satması (ticarî alım satım) hâdisesine gelince, burada bilhassa satıcı ve alıcının hak ve borçları, (mebiin başka bir yere gönderilmesi suretinde vâki satıştaki değişik durum dahil) hasarın intikali ve ticarî hususiyetleriyle birlikte hukukî ve maddî ayıplara karşı tekeffül, bahis mevzuudur. Temas edilmesi gereken mevzular arasında, nümune üzerine satış, tecrübe şartile satış, vefaen satış, tercihan satış, tahsis kaydile ticarî alım-satım, ve bilhassa mülkiyeti muhafaza kaydile satış gibi alım-satımın hususî neveleri vardır. Bu suretle mebiin teslimi anında semeni derhal almamasına karşı satıcının korunması meselesine gelinmiş olur. Buraya kıymetli evrak hukuku girer, çünkü kıymetli evrak, bilhassa bono veya emre muharrer senet, taksitli muamelelerde mühim bir kredi finansman vasıtasıdır. Bunun yanbaşında muayyen bazı kıymetli evraka mahsus başka bir fonksyon daha bahis mevzuu olur ki, o da, bu kıymetli evrakın emtia üzerinde tasarruf vasıtası vazifesi görmesidir, zira varakanın teslimi malın teslimi mesabesinde (konışmento, taşıma senedi ve makbuz senedi).

Ekseriya, müteşebbisin emtia ve kıymetli evrak tedariki ile ilgili birtakım muameleler daha vardır ki, bunlar ticarî alım-satıma ilişkin yardımcı muameleler şeklinde ortaya çıkarlar. Bu cümleden olmak üzere, müteşebbis, malları; satış muameleleri icabı olarak nakil veya depo ettirmek mecburiyetinde kalır ki, bundan dolayı burada, keza kıymetli evrak hukuku ile olan rabitalara işaret etmek suretile (Devlet Demir Yolları İdaresi vasıtasile malların trenle nakil dahil) nakil muamelelerinden bahsetmek icap eder. Bu

kategorinin içine, malların ve kıymetli evrakın tedarik veya satımına, sigortalara, mal taşımalara ve ilâhireye tavassut etmeleri için müteşebbisin kendilerine müracaat ettiği kimseler (ticarî tellâllar) veya müteşebbis hesabına da olsa, kendi namlarına mal veya kıymetli evrak alım-satımını temin eden kimseler (komisyoncular) girer. Bu hukukî muamelelerin anılan bütün nevilerine Medenî Kanunun muayyen bir akit tipi esas teşkil eder: Nakliye aktinde istisna akti, komisyon muamelesinde tanzim tarzına göre değişmek üzere vekâlet akti veyahut hâdisesine göre başkası hesabına tasarruf yahut istisna akti. Medenî Hukuka ait bu akit tiplerini iktisadî vetireye sokmak imkânı bundan dolayı meydana çıkar.

2 — Daimi olarak tesahüp edilmesi maksadile mülkiyetin naklini istihdaf eden ferağ ve temlike matuf muamelelerin zıddı, sırf muayyen müddetle *kullanma* veya *istifade bahşetmeğe* matuf akitlerdir. Kira, ariyet ve hasılat kirası, bu zaviyeden bir araya toplanmalıdır. Hukuken benzer bir tezahür olan karz, iktisadî bakımlardan bizi *kredi muamelelerine* götürür.

3 — Krediyi emniyet altına almağa yarıyan muamelelerin çeşitli şekilleri, meselâ kefalet, menkul ve gayrimenkul rehni, keza teminat makamında temlik, iktisadî önem ve hukukî düzen bakımından kat'î olarak birbirinden ayırt edilmek lâzımdır. Bilhassa, para borcu hakkındaki hukukî bahis, yabancı paraya, paranın değerinin yükseltilmesine (revalorizasyon) veya paranın değiştirilmesine, tevdi, havaleye ait hükümler ve ciro mukavelesine ait hükümler üzerinde durulmalıdır.

4 — Müteşebbisin faaliyeti muhataralarla doludur. Bu itibarla muayyen tehlikelere karşı kendini sigorta ettirmek bakımından müteşebbisin emrine âmade bulunan imkânlar da, bizi alâkadar eder. Bundan dolayı sadece esaslara münhasır kalmak üzere *sigorta mukavelesinin* ve ferdî sigortaya ait münferit nevilerin, bilhassa şahıs, zarar ve mes'uliyet sigortasının tetkik edilmesi lâzım gelir.

5 — Ticarî teşebbüsün teşkilâtı bakımından iki grup mesele bilhassa kendini gösterir:

a) Ticarî müessesenin hukukî şekli. Burada münferit teşebbüsten şirket hukukî şeklini haiz bulunan teşebbüse geçilmelidir. Bu suretle *şirket mukavelesi* ve binnetice şirketler hukukunun bütünü, bir taraftan şahıs şirketleri (kollektif şirket, komandit şirket) di-

ger taraftan sermaye şirketleri (anonim şirket, limited şirket, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket) karşılaştırılmak suretile ön plâna çıkar. Medenî Kanun ve Borçlar Kanunundaki hukukî müesseselerden dernek ve şirket, esaslı hukukî müesseselerden olmak itibarile taşıdığı önem bakımından umumî izahatın çerçevesi içine alınmalıdır.

b) *İş akti*, öyle bir akittir ki, müteşebbis teşebbüsünün gerektirdiği vazifeleri ifa edebilmek için lüzumlu personeli bununla temin eder. Burada *iş akti* ve onunla birlikte, işçilerin korunmasını istihdaf eden iş hukuku meydana çıkmış olur. Ferdî iş aktinin karşısına umumî iş aktini koymak lâzımdır. Bu suretle bütün kollektif iş hukuku ihata edilmiş olur ki, bu hukuk ferdî iş hukukuna nazaran gitgide daha ziyade ehemmiyet kazanmaktadır.

Ferdî iş hukukuna yani münferit işveren ile münferit işçi arasındaki münasebete gelince, burada iş aktini ilkin, müstakil bir şahsın yaptığı istisna akti ile hizmet aktinden ayırt etmek lâzımdır. Bunu takiben sıra, her iki taraf için iş aktinden doğan en mühim hak ve borçların izahına (iş akti hükümlerine) gelir. İşçileri himayeye matuf hükümler de hukukî tanzim tarzının sıklet merkezi olarak işçiyi münferit bir kimse olarak ele almakta bulunduğundan, bu hükümleri iş aktine ait hükümlerle birlikte «ferdî iş hukuku» namı altında bir araya toplamak ve iş aktine ait hükümleri tâkiben ana hatları bakımından tetkik etmek kabildir. Kollektif iş hukuku, buradaki tetkik mevzuu bakımından, bilhassa meslekî teşekküllere ait hükümleri, umumî mukaveleye ait hükümleri, iş ihtilâflarına ait hükümleri, greve ait hükümleri ve işletmenin esasına ait hükümleri sinesinde toplar.

IV

M Ü L K İ Y E T

A — Hususî hukukun merkezinde mülkiyet müessesesi mevki alır. Mülkiyet hakkı iktisat vetiresi içinde mallar üzerinde, bilhassa gayrimenkuller, emtia ve para üzerinde hudutsuz bir tasarruf selâhiyeti temin ettiği cihetle, iktisat ilmi öğrenimi çerçevesi içinde bu hakka yer verilmek lâzım gelir. Bundan dolayı mülkiyet hakkı-

nın uzanabileceği şeyler (mütemmim cüzüleri, teferruat) hakkındaki izahat başa alınmalıdır. Mülkiyetin tarifi, mahiyeti ve değişiklikleri, dogmatikğin esasını teşkil eder. Bir şahsın bir şey üzerindeki sırf fiilî hâkimiyetini ifade etmesi itibarile zilyetliğin mülkiyetten olan farkı tebarüz ettirilmelidir.

Mülkiyetin muhtevası daha yakından tetkik edilince, iktisadî mallar hakkındaki hudutsuz tasarruf selâhiyetinin mefhum bakımından iki yönden sınırlandırılmış olduğu görülür; bu takyitler, mülkiyete ait kanunî takyitler ile üçüncü şahısların hukukî muameleler yolu ile tesis etmiş oldukları haklardan ileri gelen takyitlerdir. Kanunî mülkiyet takyitleri ancak malların sürümüne taallük ettikleri nisbette, üzerinde durulacak bir mevzudur.

Hukukî muamele yolu ile vâki olan mülkiyet takyitleri, malikin başka şahıslara o şey üzerinde haklar bahşetmesinden ileri gelir (mahdud aynî haklar). Takip edilen iktisadî gayelerden biri, malikin bir şeyden doğrudan doğruya istifadeyi bir başkasına bırakmasıdır. İstifade haklarına ait bu grupta bir taraftan irtifak hakkı, mahdud şahsî irtifak gibi kısmî istifade haklarını, diğer taraftan intifa hakkı, üst (inşaat) hakkı ve aynî mahiyetteki süknâ hakkı gibi tam istifadeyi istihdaf eden hakları birbirinden ayırt etmek lâzımdır. Paraya çevirme ile ilgili hükümler bakımından, menkul rehni hakları ile gayrimenkul rehni hakları (ipotek, ipotekli borç senedi ve irat senedi), gayrimenkul mükellefiyetlerini hukukî bir tetkike tâbi tutmak lâzımdır. Nihayet bundan sonra aynî iktisap hakları dediğimiz haklara sıra gelir. Burada bilhassa, aynî şuf'a hakkının hukukî tarifi ve iktisadî gayesi bahis mevzuudur. Aynî hakların muhtevası izah edildikten sonra bunların himayesile ilgili bahis anlatılır.

B — Burada malik ve zilyedin haiz olduğu münferit talep haklarının, ezcümle ticarî işletme bakımından haiz oldukları ehemmiyet itibarile istihkak dâvası ve zilyedliğin ihlâlinden mütevellit müdahalenin men'i dâvasının izah olunması lâzım gelir.

C — Bundan sonra alım-satım muamelesine Eşya Hukuku bakımından verilecek nizam, tetkikte ön plâna geçer. İster menkul (emtia), ister gayrimenkul olsun, şeylerin ferağ ve temlikine ait iktisadî hâdiseler mülkiyetin devir ve ferağı mahiyetinde tezahür ederler. Hükmen teslim ile ilgili olarak karşımıza, zamanımızın iktisadî hayatında bu kadar mühim bir kredi teminatı vasıtası olma-

sı itibarile yukarıda bahsedilmiş olan (teminat makamında temlik) çıkar. Bu umumî çerçeve içinde Borçlar Hukukuna giren iltizamî muamelenin (meselâ alım-satım, trampa ve ilh...) aynı mahiyet-teki tasarruffî muamele ile olan alâkası meydana çıkar. Düşünülsün ki, mülkiyetin temini, kaideten, iltizamî bir hakkın gerçekleştirilmesine hizmet eder.

Böylece, mülkiyetin nakli neticesinde mamelekte vâki kaymanın, hukukî bir sebebin mevcut olmaması yüzünden sebepsiz olduğu anlaşıldığı takdirde mamelekteki muadeletin ne suretle cereyan edeceği meselesine de aynı zamanda temas edilmiş olmaktadır. Sebepsiz iktisap bahsine bu itibarla burada işaret etmek, yerinde olur.

Kanuna dayanan mülkiyet iktisabı sebepleri de iktisadî bakımdan ehemmiyetlidir. Burada bilhassa ihraz ve işgal suretile vâki iktisaba temas etmek lâzım gelecektir; çünkü işgal ve ihraz haklarına istinaden, meselâ arazi servetlerinin elde edilmesi gibi, ziraat ve madencilikte toprak mahsullerinin istihsali bahis mevzuudur.

Kanunî iktisap sebeplerine, küllî halefiyet yoluyla mülkiyet-iktisabı da dahildir, ezcümle ölüm sebebiyle mamelekin intikalinde olduğu gibi. Burada yalnız maddî şeyler üzerindeki haklar veya yalnız mülkiyet ve mahdût aynı haklar değil, bilâkis alehtlak bütün mallar üzerindeki haklar bahis mevzuudur, elverir ki, bunların miras yoluyla geçmeleri kabil olsun. Böylelikle Miras Hukukuna bu sistemde bir yer vermek icap ediyor.

D — İlkin, mirasçı naspı, kanunî ve mansup mirasçılık hakkındaki ana prensipler izah olunmalıdır. Bunu, mirasın intikalinin, kabulünün, reddinin ve mirasın taksiminin tanzimi takip eder. Bilhassa alâkayı çeken bir cihet, bir ticarî müessesenin miras tarikiyle nasıl bir akıbete uğradığıdır, meselâ bir ticarethane sahibinin mirasının müteaddit çocuklarına isabet edip te, kanunî hükümler dairesinde bir uzlaşmaya varmak istemeleri halinde olduğu gibi. Bu vesile ile bir ticarî müessesenin ticaret hayatına nasıl iştirak ettiği, bilhassa ticarî müesseselerin nasıl devredildiği ve bir ticarethanenin devrine ne gibi hukukî neticelerin bağlandığı (Alman Ticaret Kanunu § 25 ve müt.), tetkik edilebilir. Burada bilhassa ticarethaneden ileri gelen borçlara ait mes'uliyet bahis mevzuudur ki, bu mes'uliyet bir yandan Ticaret Hukuku, diğer yandan Miras Hukuku hükümlerine göre taayyün eder. Böylece terekeden doğmuş olan borçlarla ilgili mes'uliyetin tanzimi de tetkik mevzuuna

ithal edilmiş olur. Üçüncü şahıslara olan borçların karşısına, mirasın intikali yüzünden doğan borçlar, bilhassa bir vasiyetnameden veya mahfuz hisseden ileri gelen borçlar konulmalıdır.

Miras Hukuku ile Eşya Hukuku arasındaki irtibatı, iştirak halinde mülkiyet dediğimiz hukukî şekil temin eder, zira terekeye dahil olan şeyler bütün mirasçılardan iştirak halinde mülkiyeti olur. Müstakil mülkiyet, müsterek mülkiyet ve iştirak halinde mülkiyete ait dogmatik sistematik yeri, buradadır.

V

Çevre bu suretle kapanmış oluyor. Aile Hukuku tetkik mevzuunun dışında kalmıştır. Bu hukuk müstesna, hususî hukukun bütün kısımları ait buldukları hukukî mevada sokulmuş bulunuyor.

İktisat ilimleri tahsil eden öğrencinin her hükmü bilmesine elbette ki, lüzum yoktur. Lâkin o, anlatılan hukukî müesseselerin bilinmesi için ehemmiyetli olan kaideleri, hukukî anlayışına dayanarak kavrayacak durumda olmalıdır. Bu bakımdan, esas hatları itibarile Usul Hukukunu (Hukuk Muhakemeleri Usulü Hukuku, İcra ve İflâs Hukuku ve konkordato usulü) bilmekten müstağni kalamaz. Bu bapta mühim olan cihet, iktisadî hayata ait hâdiseleri hukuk yönünden kavramaktır ki, bu da iktisat ilimlerini tahsil eden öğrencinin, ilkin, hukuk sistemi hakkında bir umumî fikir edinmesi ve ondan sonra hukuk ilmi metoduna aşina olarak hukuku daha iyi anlamasına kabildir.

Türkçeye çeviren :

Avukat Volf Çernis

19 Nisan 1958